

QO'QON DAVLAT
PEDAGOGIKA INSTITUTI
ILMIY XABARLARI
(2025-yil 2-son)

PEDAGOGIKA
PEDAGOGY

TEXNOLOGIYA FANINING BOSHLANG'ICH TA'LIMDAGI O'RNI VA ROLI

Rustamova Manzura Mirkamalovna,
Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori,
Toshkent Kimyo xalqaro universiteti
“Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim
metodikasi” kafedrasi mudiri
Orcid: 0009-0004-9377-593607:49
m.rustamova@kiut.uz

Andaqulova Farzona Xayrulla qizi,
Toshkent Kimyo xalqaro universiteti
2-kurs magistratura talabasi
<https://doi.org/10.5281/zenodo.1457549>
farzonaandakulova72@gmail.com

Annotatsiya Mazkur maqolada texnologiya fanining boshlang'ich ta'limdagi o'rni va roli tahlil etilgan. Texnologiya fani o'quvchilarga nafaqat ilmiy bilimlarni, balki amaliy ko'nikmalarni ham o'rgatishga qaratilgan. O'qituvchilar bu fan orqali bolalarda ijodkorlik, mantiqiy fikrlash va muammolarni hal etish ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Texnologiya fanining boshqa fanlar bilan uyg'unligi, o'zaro aloqadorligi ya'ni integratsiyalashuvi yoritib berilgan. Fanning hozirgi kundagi o'rni, ahamiyati, o'quvchi-yoshlarda shakllantiradigan kompetensiyalari keng ochib berilgan. Pedagogika sohasiga texnologiya fanining roli keng ochib berilgan. Fanda so'ngi yangiliklar, olib borilayotgan izlanishlar ham keltirilgan. Soha vakillari, olimlar, professor-pedagoglari olib borgan ishlari, Texnologiya fani rivojiga qo'shgan hissasi, o'quv qo'llanmalar, darsliklar haqida ma'lumotlar keltirilgan. Tadqiqotda texnologiya fanining ta'lim jarayonidagi ahamiyati, uning o'quvchilarning turli sohalarida muvaffaqiyatli bo'lishiga qanday ta'sir etishi, shuningdek, fan o'qitish metodikasiga alohida e'tibor qaratiladi.

Kalit so'zlar: texnologiya fani, boshlang'ich ta'lim, ijodkorlik, o'quvchilar, ta'lim jarayoni, metodika.

Аннотация В данной статье анализируется место и роль технологии науки в начальном образовании. Технология направлена на обучение студентов не только научным знаниям, но и практическим навыкам. С помощью этого предмета учителя развивают творческие способности детей, логическое мышление и навыки решения проблем. Объясняются гармония, взаимодействие и интеграция технологий с другими предметами. Широко раскрыты место, значение, компетенции, формируемые у студентов и молодежи. Широко раскрыта роль технологии науки в сфере педагогики. В

науке также представлены последние новости и текущие исследования. Приводятся сведения о работе представителей отрасли, ученых, профессоров-педагогов, их вкладе в развитие технической науки, учебные пособия, учебники. В исследовании акцентируется внимание на значении технологии науки в образовательном процессе, на том, как она влияет на успехи учащихся в различных областях, а также на методике преподавания естественных наук.

Ключевые слова: наука о технологиях, начальное образование, творчество, учащиеся, учебный процесс, методика.

Abstract This article analyzes the place and role of technology science in primary education. Technology is aimed at teaching students not only scientific knowledge, but also practical skills. Through this subject, teachers develop children's creativity, logical thinking, and problem-solving skills. The harmony, interaction, and integration of technology with other subjects are explained. The place and importance of the science today, the competences it forms in the students are widely revealed. The role of the science of technology in the field of pedagogy is widely revealed. The latest news and ongoing researches are also presented in science. Information about the work of representatives of the field, scientists, professors-pedagogues, their contribution to the development of technology science, training manuals, textbooks is provided. The study focuses on the importance of technology science in the educational process, how it affects the success of students in various fields, as well as the methodology of science teaching.

Keywords: science of technology, primary education, creativity, students, educational process, methodology.

KIRISH

Bugungi kunda texnologiya fani boshlang‘ich ta‘limda muhim o‘rin egallamoqda. Ilm-fan va texnikaning tezkor rivojlanishi, shuningdek, o‘quvchilarning texnik sohalarda bilim va ko‘nikmalarga ega bo‘lishi zaruratini ta‘minlash, zamonaviy ta‘lim tizimining muhim qismi bo‘lib qolmoqda. Texnologiya fani o‘quvchilarga nafaqat texnik bilimlar, balki ularning amaliyoti va ijodkorlik qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Maktabda “Texnologiya” fani darslari tashkil etilib, ulardan ko‘zlangan maqsad o‘quvchilarni jismoniy tomondan to‘g‘ri rivojlantirish, ishlab chiqarish sohalari va kasblar bilan tanishtirish, mehnat qurollari va amallari ish qurollaridan foydalanish,, mehnat olami va kishilari, oddiy buyumlarni yasashga oid mehnat ko‘nikmalarini hosil qilish, ongli ravishda kasb tanlashga yo‘naltirishdan iborat[1].

Shuningdek, texnologiya fani yordamida o‘quvchilarda murakkab muammolarni hal qilish ko‘nikmalarini shakllantirish, jamiyatdagi texnologik inqilobga moslashish va innovatsion fikrlashni rivojlantirish maqsad qilingan. Boshlang‘ich ta‘limda texnologiya fani nafaqat bolalarning umumiy rivojlanishiga, balki ularning shaxsiy qobiliyatlarini kashf etishga ham xizmat qiladi. Mazkur maqolada texnologiya fanining boshlang‘ich ta‘limdagi o‘rni va roli,

uning ta'lim jarayonidagi ahamiyati, shuningdek, ushbu fan orqali o'quvchilarda qanday asosiy ko'nikmalar shakllanishi mumkinligi tahlil etiladi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Hozirgi zamon Pedagogika fanini pedagogik kadrlarning kompetensiyaga ega bo'lishiga asosiy e'tibor qaratiladi. Chunki kompetensiya qanday o'qitish, nimalarni o'qitish va qanday tarbiyalash asoslari bo'yicha qoidalarni taqdim qiladi[2]. Shu ma'noda bugungi kunda "Texnologiya" o'quv fani bo'yicha kompetensiyalar majmuini ishlab chiqish dolzarb bo'lib turibdi. Bizning yondashuvimizga ko'ra, bunda quyidagilarga asoslanish maqsadga muvofiq bo'ladi:

a) mehnat va texnologik ta'lim asoslari bo'yicha beriladigan nazariy-kasbiy bilimlar hajmini belgilash va ularda bo'lajak pedagogik kadrlarning nazariy tayyorgarligiga e'tibor berish;

b) bo'lajak pedagogik kadrlarda zararsiz va ikkilamchi xomashyolar, plastilin, maxsus loy kabilardan foydalangan holda jihozlar, uskunalar, ishlanmalar ko'nikmasini tarkib toptirish asoslarini belgilash;

v) bo'lajak pedagogik kadrlarni "Texnologiya" o'quv fani bo'yicha mehnat va texnologik ta'lim berish malakasini rivojlantirishning mexanizmlarini belgilab qo'yish.

Bunday yondashuv yangi "Texnologiya" o'quv fani bo'yicha kompetensiyalar majmuini shakllantirish imkonini beradi. Ularga asosan bo'lajak pedagog kadrlarda kasbiy kompetensiyalar shakllantiriladi.

"Texnologiya" fani bo'yicha qo'yiladigan kompetensiyalar talablar. Mazkur fan yangi bo'lganligi uchun bo'lajak pedagog kadrlarga qo'yiladigan kompetensiyalar talablarni shakllantirish dolzarb hisoblanadi. Ta'limga oid me'yoriy huquqiy hujjatlar, jumladan, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020 yil 15 maydagi 287-son qarori bilan tasdiqlangan "Kasbiy malakalar, bilim va ko'nikmalarni rivojlantirish milliy tizimi to'g'risida"gi Nizomga asosan bo'lajak pedagog kadrlar uchun quyidagi kompetensiyalar talablarni belgilash mumkin:

- 1) o'quvchilarning mehnat va texnologik fazilatlarini shakllantirish;
- 2) o'quvchilarning mehnat va texnologik bilim asoslari bilan tanishtirish;
- 3) o'quvchilarning turli ishlanmalar, uskunalar, jihozlar kabilarni tayyorlash ko'nikmalarini tarkib toptirish;
- 4) o'quvchilarning texnologik layoqatlarini rivojlantirish[3].

I.G.Pestalozsining ta'kidlashicha, o'quv jarayoni, bir tomondan, alohida ob'ektlarni farqlash uchun, ikkinchidan, bizning ongimizda o'xshash va bog'liq narsalarni birlashtirib, shu bilan bizning ongimizga katta ravshanlik olib keladigan tarzda tuzilishi kerak va to'liq aniqlangandan so'ng, aniq tushunchalarga ko'paytiring.

K.D.Ushinskiy yozish va o'qishni birlashtirib, savod o'rgatishning analitik-sintetik usulini ishlab chiqdi va amalga oshirdi. Bundan tashqari, integratsiya dastlab ushbu usulning yangiligi va mohiyatini o'z ichiga oldi, chunki u muallifning rejasiga ko'ra, nutq faoliyatining

ikki turi - yozish va o‘qishning individual elementlarini tez moslashtirish va bir butunga birlashtirish imkonini berdi. va bitta maqsadga doimiy erishish: matn orqali masofadan turib muloqot qilish qobiliyatini shakllantirish.

Asosiy tamoyil - murakkablikning psixologik asoslanishi hayot va madaniyat hodisalarini yaxlit shaklda idrok etish va shundan keyingina bolalar uchun ochiq bo‘lgan tahlil qilish orqali o‘rganish zaruratida namoyon bo‘ladi. O‘qitishga yangicha yondashuv zarurligi asoslab berildi, bu fan bo‘yicha nafaqat analitik bilimlarni, balki birinchi navbatda uni sintetik idrok etishni ham ta‘minlaydi[4].

XXI asrga kelib texnologiyalar shu qadar rivojlandiki, go‘yo kashf qilinmagan yangilik, yaratilmagan ixtiro qolmadi. Ammo texnologiyalarning “nano” ko‘rinishlari bu xulosaning xato ekanini isbotladi. Bugun nanotexnologiyalarning o‘zida ham ixtirolar qilinayotir. O‘zbek yoshlaridan Alisher Tojiev SMS yuborishning yangi usulini o‘ylab topgani, Azizbek Mirzaevning kimyo sohasida izlanishlari, Ravshan Nazarovning yangi antivirus tizimini yaratgani bunga misol bo‘la oladi. Ko‘pchiligimiz mobil telefon, internetning salbiy tomonlari haqida gapirsakda, uning imkoniyatlarini, samarali foydalanish natijasida erishish mumkin bo‘lgan muvaffaqiyatlar darajasini hali hanuz to‘g‘ri baholay olganimizcha yo‘q. Aksariyatimiz, texnologiya tushunchasiga nisbatan kompyuterlashtirish terminini qo‘llaymiz. Zero, texnologiya kundalik hayotimizda foydalaniladigan, deyarli barcha sohalardagi yetakchi vositalar hisoblanadi. Masalan, energetika, avtomobilsozlik, biotexnologiyalar, oziq-ovqat, kiyim-kechak sanoati, uy-ro‘zg‘or, konselyariya, qishloq-xo‘jalik buyumlarini texnik vositalarsiz tasavvur qilib bo‘lmaydi. Texnologiya ijtimoiy hayotimizda turli xil aloqashakllariga kirish qulayligini ta‘minlasada, ammo undan noto‘g‘ri foydalanish shaxsiy hayotning buzilishiga olib kelishi mumkin[5]

TADQIQOT NATIJALARI

Ushbu tadqiqot texnologiya fanining boshlang‘ich ta‘limdagi o‘rni va rolini tahlil qilishga qaratilgan bo‘lib, quyidagi asosiy natijalarga erishildi: Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, texnologiya fani boshlang‘ich ta‘limda o‘quvchilarning bilimlarini kengaytirish, amaliy ko‘nikmalarini rivojlantirish va ijodkorliklarini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Bu fan o‘quvchilarga ilmiy texnik fikrlashni rivojlantirishga yordam beradi va ularni yangi texnologiyalar bilan tanishtiradi. Texnologiya fanini o‘rganish o‘quvchilarning muammolarni tahlil qilish, ularni hal qilish va yangi g‘oyalar yaratish kabi amaliy ko‘nikmalarini oshiradi.

Tadqiqotda texnologiya fanining o‘quvchilarda ijodkorlikni rivojlantirishdagi roli alohida ta‘kidlandi. Texnologiya fani yordamida o‘quvchilar turli materiallar bilan ishlashni, qurilma va maketlar yaratishni, yangi texnologiyalarni ishlab chiqishni o‘rganadilar. Bu jarayon ijodiy fikrlashni rivojlantirishga xizmat qiladi va bolalarda kelajakda ilmiy va texnik sohalarda ishlash uchun zarur ko‘nikmalarni shakllantiradi.

Texnologiya fani orqali o‘quvchilarda mantiqiy fikrlash va tahliliy yondoshuvlarni rivojlantirish mumkinligi aniqlangan. O‘quvchilar texnologiya fanini o‘rganishda tasavvur qilish, loyihalarni rejalashtirish, qadam-baqadam amallarni bajarish va turli jarayonlar

o‘rtasidagi bog‘liqlikni tushunish kabi ko‘nikmalarni egallaydilar. Bu, o‘z navbatida, ularning mantiqiy fikrlashini va umumiy muammolarni hal qilish qobiliyatini oshiradi.

Tadqiqotda texnologiya fanining o‘quvchilarga kelajakdagi kasblarga tayyorlanishda ham katta yordam berishi ko‘rsatildi. Texnologiya fanida o‘rgatilgan bilimlar va ko‘nikmalar, ayniqsa, informatika, muhandislik, dasturlash, arxitektura kabi sohalarga kirish uchun zarur poydevor yaratadi. Boshlang‘ich ta’limda o‘rgatilgan asosiy texnologik bilimlar bolalarning keyinchalik kasbiy yo‘nalish tanlashda qarorlar qabul qilishlariga yordam beradi.

Tadqiqotda shuningdek, texnologiya fanini o‘qitishda foydalaniladigan metodik yondashuvlarning ahamiyati ta’kidlandi. O‘qituvchilar innovatsion va amaliy metodlarni qo‘llash orqali o‘quvchilarga texnologiya fani bo‘yicha chuqur bilimlarni o‘rgatish imkoniyatiga ega bo‘ladilar. O‘quvchilarga loyiha asosida ishlash, amaliy mashg‘ulotlar o‘tkazish va yangi texnologiyalarni o‘rgatish metodikasi samarali bo‘lishi kerak.

Texnologiya fanini o‘rganish orqali o‘quvchilar jamoaviy ishlash ko‘nikmalarini rivojlantiradilar. Birgalikda loyiha ishlab chiqish, guruhda ishlash va o‘zaro fikr almashish jarayonlari o‘quvchilarning jamoa sifatida ishlash va muammolarni birgalikda hal qilish ko‘nikmalarini shakllantiradi. Bu ko‘nikmalar, shuningdek, kelajakda ularning professional hayotlarida ham foydali bo‘ladi.

XULOSA

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, texnologiya fani boshlang‘ich ta’limda bolalarda ijodkorlik, mantiqiy fikrlash, amaliy ko‘nikmalarni rivojlantirish, jamoaviy ishlash va kasbga tayyorlanish uchun zarur poydevor yaratadi. Boshlang‘ich ta’limda integratsion yondashuvning qo‘llanilishi so‘nggi yillarda dunyo ta’lim tizimlarida keng tarqalgan tendensiyaga aylandi. Bu yondashuvning mohiyati o‘quvchilarga bilimlarni bir nechta fanlar doirasida o‘zaro bog‘lab o‘rgatish, shuningdek, o‘quv jarayonini yanada interfaol, zamonaviy va amaliy asosda tashkil etishdir. Texnologiya fanini integratsiyalash, ayniqsa, XXI asrda o‘quvchilarda analitik va ijodiy fikrlash, muammolarni hal qilish ko‘nikmalarini rivojlantirishda katta ahamiyat kasb etadi. O‘zbekiston va xorij olimlarining tadqiqotlari texnologiya fanining boshlang‘ich ta’limda integratsiyalashuvi jarayonida yuzaga keladigan metodik, pedagogik va tizimiy muammolarni tahlil qilish va bu muammolarni yechishga qaratilgan yangi yondashuvlarni ishlab chiqishga yordam beradi. Biroq, bu sohadagi izlanishlar hali to‘liq yakunlanmagan bo‘lib, boshlang‘ich ta’limda texnologiya fani bo‘yicha integratsion yondashuvning amaliy qo‘llanilishi, o‘quv dasturlari va metodikalarining mukammallashtirilishi zarur. Agar boshlang‘ich ta’limda texnologiya fanining integratsion yondashuvi muvaffaqiyatli amalga oshirilsa, quyidagi natijalarga erishish mumkin:

- O‘quvchilarning o‘qish motivatsiyasi va faolligi oshadi, chunki ular bir nechta fanlar o‘rtasida bog‘lanishni ko‘rishadi va o‘z bilimlarini amaliyotda qo‘llash imkoniyatiga ega bo‘ladilar.

- Amaliy ko‘nikmalar va ijodiy fikrlash darajasi oshadi, o‘quvchilar turli fanlar bo‘yicha o‘zaro aloqalarni tushunib, yangi vaziyatlarga moslashishda faolroq bo‘lishadi.

- O‘qituvchilarning pedagogik yondashuvlari takomillashadi, o‘qituvchilar yangi metodlardan va interfaol yondashuvlardan foydalanishga o‘rgatilib, o‘quvchilarning talablariga yanada moslashadi.

- Ta’limda texnologiyalarni qo‘llashning samaradorligi ortadi, o‘quvchilarga zamonaviy texnologiyalarni qo‘llash imkoniyati yaratiladi va ular bu texnologiyalarni ta’lim jarayonida samarali ishlatishni o‘rganadilar.

O‘quv materiali mazmunini **integratsiyalashning** uchta darajasi mavjud fan ichidagi - tushunchalar, bilimlar, ko‘nikmalar va boshqalar integratsiyasi. individual o‘quv fanlari doirasida; fanlararo - faktlar, tushunchalar, tamoyillar va boshqalar sintezi. ikki yoki undan ortiq fanlar; transdisiplinar - ta’limning asosiy va qo‘shimcha mazmuni tarkibiy qismlarining sintezi. Birinchi darajali integratsiyaga misol sifatida ma’lum bir fan doirasida bilimlarni tizimlashtirish - yangi qonunni ochish, dunyo manzarasini aniqlashtirish jarayonida alohida faktlardan ularning tizimiga o‘tishni ko‘rsatish mumkin. Ushbu darajadagi integratsiya - sub’ekt ichidagi - materialni katta bloklarga "siqish"¹⁰ ga qaratilgan bo‘lib, bu oxir-oqibat intizom tarkibining tuzilishini o‘zgartirishga olib keladi. Shu ma’noda, integratsiyalashgan kontent ko‘proq ma’lumotga boy. Bu shaklning o‘ziga xosligi shundaki, o‘quvchilar asl muammoni e’tibordan chetda qoldirmasdan, unga oid bilim doirasini kengaytiradi va chuqurlashtiradi¹¹

Y.Galperin o‘z tadqiqotida savolga e’tibor qaratadi: nima uchun odam o‘qiydi? Va u javob beradi: biror narsani qanday qilishni o‘rganish uchun siz buni qanday qilishni o‘rganishingiz kerak. Bunday holda, ta’limning maqsadi - insonga harakat qilish qobiliyatini o‘tkazish jarayoni, bu erda bilim harakat qilishni o‘rganishning asosiy vositasidir.

Bu shuni anglatadiki, o‘quv jarayonida o‘qituvchi o‘quvchilarda maqsadli faoliyatni amalga oshirish qobiliyatini, muayyan turdagi muammolarni hal qilishni ta’minlaydigan operatsiyalar tizimini shakllantirish muammosini hal qiladi. Shunday qilib, o‘rganishning yakuniy maqsadi harakat qilish usulini shakllantirishdir. Har qanday fan asoslarini o‘rgatish bir vaqtning o‘zida tegishli aqliy harakatlarga o‘rgatishdir, aqliy harakatni shakllantirish esa ma’lum bilimlarni o‘zlashtirmasdan mumkin emas. Shu sababli, o‘quv maqsadlari nuqtai nazaridan, uning tarkibiy qismi bo‘lgan faoliyat va harakatlar bilim emas, balki birlamchi hisoblanadi.

Maqsadli amalga oshirilgan fanlararo aloqalar o‘quv jarayonini faollashtirishga, o‘rganish motivatsiyasini oshirishga, nutqni rivojlantirishga, kognitiv qiziqishga, o‘quvchilarda taqqoslash, umumlashtirish va xulosalar chiqarish ko‘nikmalarini shakllantirishga yordam beradi. O‘quv jarayoniga integratsiyalashgan yondashuvni amalga oshirish quyidagi asosiy vazifalarni hal qilishni o‘z ichiga oladi:

- o‘quvchilar shaxsiyatining intellektual va kognitiv salohiyatini maksimal darajada ochib berish;

¹⁰ **Asadov, M.** (2020). *Ta’limda interfaol metodlarni qo‘llash: integratsion yondashuvlar va ularning samaradorligi*. Tashkent: O‘qituvchi, 20-23.

¹¹

- o‘quvchilarning ichki salohiyatini o‘z-o‘zini kashf qilish va o‘zini o‘zi amalga oshirish uchun sharoit yaratish;

- hamkorlik, muloqot qilish, muvozanatli shaxslararo munosabatlarni samarali qurish qobiliyatlarini rivojlantirish; guruh yoki jamoada ishlashga yo‘naltirilganlikni rivojlantirish

O‘qitishga integratsiyalashgan yondashuvni amalga oshirishning qiziqarli yondashuvi AQSh maktablari tomonidan taklif qilingan. Trening fanlararo xususiyatga ega edi. Turli fanlar birlashtirilganda kengaytirilgan o‘quv dasturlarini yaratish tamoyili asosida tashkil etilgan; asosiy dasturlar, turli bilim sohalaridagi materiallar bitta asosiy dastur atrofida birlashtirilganda. Mavzuni tanlash va uni ochib berish, birinchi navbatda, o‘quvchilarga yo‘naltirish, o‘zlarini va atrofidagi dunyoni tushunishga yordam berish vazifasi bilan belgilanadi. Bunday yondashuv o‘quvchilarga bilimning turli sohaları o‘rtasidagi munosabatlarni aniqlash imkonini beradi, o‘quv ishlarini yanada moslashuvchan rejalashtirish va o‘quvchilarning individual xususiyatlarini rivojlantirish uchun sharoit yaratadi. Tarix, geografiya va ijtimoiy fanlarning elementlarini o‘z ichiga olgan "Ijtimoiy fanlar" integratsiyalashgan o‘quv kursi shunday paydo bo‘ldi. Polshada "Madaniyat" integratsiyalashgan o‘quv kursini yaratishga urinish bo‘lib o‘tdi.

Integratsiyalashgan kurslar o‘quvchilarda sifat jihatidan yangi bilimlarni shakllantirishga yordam berdi, bu bilimlarning yuqori mazmunliligi, yangi vaziyatlarda dinamik qo‘llanilishi, o‘quv materialini yangi organik munosabatlarda tizimli o‘qitish natijasida ularning samaradorligi va izchilligini oshirish bilan tavsiflanadi. Ushbu kurslarning har biri boshlang‘ich umumiy ta‘limning ta‘lim standartiga muvofiq ishlab chiqilgan va aniq belgilangan mazmun yo‘nalishlariga asoslangan bo‘lib, uni tuzilish va taqdim etishning sifat jihatidan ustun usulini ta‘minlaydi.

Ta‘limni o‘qitish usuli sifatida ham, darsda qo‘llaniladigan og‘zaki usullar majmuasi sifatida ham ko‘rib chiqish mumkin. Ta‘lim o‘qitish usuli sifatida o‘quvchilarning amaliy faoliyatini sozlash bo‘yicha mehnat harakatlari usulini tushuntirish tushuniladi. Kirish, joriy va yakuniy ko‘rsatmalar mavjud. Kirish brifingi muayyan ish vazifasini belgilash, operatsiyalarni tavsiflash, ish texnikasini bajarish qoidalarini tushuntirish va o‘z-o‘zini nazorat qilishni o‘z ichiga oladi. Muntazam ko‘rsatma yo‘l qo‘yilgan xatolarni tushuntirish, noto‘g‘ri ishlash sabablarini aniqlash va to‘g‘ri texnikani tushuntirishni o‘z ichiga oladi. Yakuniy ko‘rsatma yaxshi ishni tahlil qilishni, ishda yo‘l qo‘yilgan xatolarni tavsiflashni va o‘quvchilar ishini baholashni o‘z ichiga oladi.

O‘qituvchi hikoyadan asosan yangi bilimlarni etkazish uchun foydalanadi. U aniq, qisqa bo‘lishi va aniq texnik ma‘lumotlarni kuchli, jonli hikoya qilish bilan birlashtirishi kerak. Hikoya induktiv, deduktiv va genetik tamoyillarga asoslanishi mumkin. Birinchi holda, o‘qituvchi bolalarni texnologiya va ishlab chiqarishning aniq ob‘ektlari bilan tanishtiradi va asta-sekin umumlashtirishga o‘tadi; ikkinchisida o‘quvchilarni umumiy tushunchalar bilan tanishtiradi, so‘ngra ularni aniq misollar bilan ko‘rsatadi; uchinchisida, maktab o‘quvchilarini ob‘ektlarni tushunishga olib boradi, ularning kelib chiqish tarixini ko‘rsatadi. O‘qituvchi unga muammoli elementlarni kiritib, gipotezalar va ularni tasdiqlash usullarini qurish bilan fan

taraqqiyotidagi ziddiyatlarni ko'rsatsa, hikoyani idrok etish kuchayadi. Boshlang'ich sinf o'qituvchisi tomonidan aytilgan hikoya, qoida tariqasida, o'quvchilar tomonidan ilgari olingan bilimlarga asoslanadi, bolalarning ma'lum ob'ektlar haqidagi g'oyalari va tushunchalarini tizimlashtiradi va bilimlarni amaliyotda qo'llashni o'rgatadi. Mehnat darsida o'qituvchining hikoyasiga juda kam vaqt ajratiladi; shuning uchun uning mazmuni nihoyatda qisqa bo'lishi va dars maqsadi va amaliy ish vazifasiga to'liq mos kelishi kerak.

Odatda o'qituvchining hikoyasi materiallar, asboblari, jihozlar va grafik vositalarning namoyishi bilan birga keladi. Yangi atamalardan foydalanishda o'qituvchi ularni aniq talaffuz qilishi va doskaga yozib qo'yishi kerak.

Hikoya quyidagi didaktik talablarga javob berishi kerak: ishonchli, mantiqiy izchil, aniq, ko'rgazmali, hissiyotli va boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun tushunarli bo'lishi kerak. Mehnat ta'limi darslarida hikoya ko'pincha suhbatga olib keladi.

Suhbat o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasida og'zaki fikr almashish orqali yangi bilimlarni olish va mustahkamlashga qaratilgan. Bu bolalar tafakkurini faollashtirishga yordam beradi: o'qituvchining rahbarligi ostida bolalar o'quv materialini tushunadilar, muhokama qiladilar, nazariy material va amaliyot o'rtasidagi aloqalarni o'rnatadilar. Suhbatdan darsning turli bosqichlarida foydalanish mumkin. Dars boshida o'tkazilgan suhbat bolalarga oldingi darslar bilan aloqa o'rnatishga, ish uchun zarur bo'lgan materiallar va vositalarni aniqlashga, ish jarayonining ketma-ketligini tasavvur qilishga yordam beradi. O'quvchilarning aqliy faolligini maksimal darajada oshirish va amalga oshirilishi mumkin bo'lgan ta'lim muammolarining echimlarini mustaqil ravishda topish imkonini beradigan evristik suhbat ayniqsa qimmatlidir. Hikoya singari, suhbat ham tabiiy ob'ektlar va ularning tasvirlari namoyishi bilan birga bo'lsa, yanada ishonchli bo'ladi. Amaliy ish paytida doimiy suhbatni o'tkazish kerak bo'lishi mumkin. Unda aniq savollar berish va ularga javob berish orqali o'qituvchi mehnat jarayoni haqida qo'shimcha ma'lumot beradi. Amaliy ishni tugatgandan so'ng tez-tez yakuniy suhbat o'tkaziladi, uning asosiy maqsadi o'quvchilarni o'z ishlarini muhokama qilishga jalb qilish va ularni o'z ishining natijalariga tanqidiy munosabatda bo'lishga o'rgatishdir. Ishlab chiqarishga ekskursiyadan so'ng o'tkaziladigan suhbatlar katta tarbiyaviy ahamiyatga ega.

Ko'rgazmali usullar o'quvchilarning aniq ob'ektlar va ularning tasvirlarini bevosita idrok etishlarini ta'minlovchi vizual o'qitish tamoyilini amalga oshiradi. Ko'rgazmali usullar bolaning hissiy va aqliy jarayonlarini faollashtiradi, unga o'quv materialini o'zlashtirishni osonlashtiradi. Ta'kidlanganidek, o'qituvchi qo'lida mavjud bo'lgan ko'rgazmali qurollarni ikki guruhga bo'lish mumkin: tabiiy va ko'rgazmali. Tabiiy yordamchilarga materiallar, asboblari, tayyor mahsulot namunalari va boshqalar kiradi; ko'rgazmali - maketlar, maketlar, jadvallar, rasmlar, fotosuratlar, chizmalar, diagrammalar, filmlar, texnologik xaritalar va boshqalar. Har bir alohida holatda o'qituvchi dars uchun eng maqbul ko'rgazmali qurollarni tanlaydi.

II Maktabda texnologiya darslarining umumiy usullari

1. Mehnat ta'limi jarayonini optimallashtirish

Ularni optimallashtirish mehnat ta'limi va ta'lim o'rtasidagi munosabatlarda muhim ahamiyatga ega. Ushbu ishning asosiy bo'g'ini bolalarning harakat qobiliyatlarini shakllantirish va mehnatda o'z-o'zini hurmat qilish va o'zini o'zi nazorat qilish o'rtasidagi bog'liqlik asosida ularning umumiy va jismoniy rivojlanishi tufayli mehnatga tayyorgarlikni faollashtirishdir. Bunga erishish uchun mehnat ta'limi jarayonida quyidagilar tavsiya etiladi:

- bolalarni faoliyat (mehnat, o'yin, o'qish, sport) jarayonida o'z his-tuyg'ularini farqlashga o'rgatish, ular asta-sekin jismoniy harakatlarini, harakatlarini muvofiqlashtirishni, mehnat harakatlarining aniqligi va nozikligini tartibga solish;

- bolalarni o'zlari, ularning xususiyatlari va qobiliyatlari, qobiliyatlari va zaif tomonlari haqidagi bilimlar bilan qurollantirish, ular o'z ishlarini rejalashtirishni, ish vaqtini to'g'ri belgilashni, mehnat va dam olishni oqilona almashtirishni va yuqori ko'rsatkichlarni saqlashni o'rganishlari;

- maktab o'quvchilariga o'z ishlarining borishi va natijalarini o'z-o'zini nazorat qilish ko'nikmalarini o'rgatish. O'z-o'zini nazorat qilish yangi ko'nikmalarni o'zlashtirish jarayonining deyarli ikki barobar tezlashishini ta'minlaydi, bu topshirilgan ishni sifatli bajarish uchun juda zarur;

- barqaror e'tiborni va uni ish jarayonida boshqarish qobiliyatini rivojlantirish;

- mehnat jarayonida fikrlashni o'rgatish, har bir operatsiyani oldindan o'ylab ko'rish va ish masalalarining optimal yechimini izlash;

- o'quvchilarning o'z ishlarini mustaqil tahlil qilishlariga yordam beradigan maxsus jihozlar, moslamalar va ko'rinishga ega bo'lishi (ular o'z ishlarida qanday xatolarga yo'l qo'yganligi, u yoki bu operatsiyani qanchalik yaxshi o'zlashtirganligi);

- jismoniy tarbiya, sportning mehnat mashg'ulotlari bilan bog'liqligi va uzluksizligini ta'minlash, chunki bu sensorimotor qobiliyatlarni rivojlantirish uchun zarurdir.

Bu fan o'quvchilarga yangi texnologiyalarni o'rganish va ularni amaliyotda qo'llashni o'rgatish, shuningdek, kelajakda ularni ilmiy-texnik sohalarda muvaffaqiyatli ishlashga tayyorlaydi. Shuningdek, texnologiya fanining o'qitish metodikasi va uning ta'lim jarayonidagi o'рни ham muhim ahamiyatga ega bo'lib, uning samarali qo'llanilishi o'quvchilarning ko'nikmalarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi qonuni.// www.ziynet.uz
2. Anarkulova G.va boshq. "Texnologiya" ta'limi praktikumi.-Toshkent, 2019.
3. Tashpulatova D "Технология" фанини урганиш зарурияти. Farg'ona davlat universiteti "Maktabgacha va boshlang'ich ta'limning dolzarb masalalari: muammo, yechimlar va rivojlanish istiqbollari" Xalqaro ilmiy-amaliy anjuman. 18 noyabr 2022.

4. Babayev, D. (2020). *Innovatsion pedagogika va integratsion yondashuvlar*. Tashkent: "Fan va texnologiya" nashriyoti, 78-81.

5. Otto M. et al. Yosh avlod kamolotida texnologiya fani va uning kelajagi //Qo ‘qon universiteti xabarnomasi. – 2023. – C. 923-926.

6. **Asadov, M.** (2020). *Ta'limda interfaol metodlarni qo 'llash: integratsion yondashuvlar va ularning samaradorligi*. Tashkent: O‘qituvchi, 20-23.